

V. ДОДАТКИ, ПОВІДОМЛЕННЯ, НАУКОВЕ ЖИТТЯ

В.Л. Петрушенко

НА ЧЕСТЬ ЮВІЛЕЮ ПРОВОДИРЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ

© Петрушенко В.Л., 2003

12 грудня 2002 року в приміщенні кафедри філософії Національного університету “Львівська політехніка” відбулась міжвузівська наукова конференція “Філософські ідеї Григорія Сковороди в контексті світового історико-філософського процесу, до 280-річчя з дня народження Григорія Сковороди”. Конференція проводилась з ініціативи кафедри філософії Львівської політехніки та кафедри філософії та економіки Львівського державного медичного університету імені Данила Галицького. Привід для серйозного філософського обговорення заслуговував уваги й пошани, проте чи то давалось взнаки наближення кінця року та навчального семестру, чи то досить велике (порівняно із європейськими стандартами – просто величезне) навчальне навантаження наших викладачів, а може й те, що день проведення конференції був робочим днем, але фактом залишається те, що конференція зібрала лише 10 осіб. Тема конференції давала достатньо простору для розмов та дискусій: адже досліджень творчості “українського Сократа” саме в контексті світового історико-філософського процесу явно бракує, а це тягне за собою й те, що філософа оцінюють масштабом, йому явно замалим. З іншого боку, невеличка аудиторія дозволила вести невимушену розмову, відверту дискусію, вільно включатись у діалоги та полілоги. В.Л.Петрушенко у своєму виступі привернув увагу саме тому, що порівняння ідей Г.Сковороди із ідеями візантійської філософії (“Велики каппадокійці”, Максим Сповідник та ін.) дозволяє краще зрозуміти східно-слов’янську філософську парадигму, в розроблення якої Г.Сковорода вніс вагомий вклад. Варто оцінити саме те, в чому Сковорода відходив від християнської ортодоксії, наприклад, його певні перегукування із ідеями гностицизму, арабської філософії. Важливо врахувати й те, що в час, коли західна філософія йшла шляхом аналітичних деталізацій, філософ сповідував синкретичне мислення, широко застосовуючи аргумент “Від людини”. У виступі також наголошувалось на тому, що дослідження творчості Сковороди носить, на жаль, поки що спорадичний та поверховий характер: власне філософські розвідки є досить рідкими. Одарченко М.М., підхопивши тему, зазначив, що саме неоплатоністські традиції дозволяли Сковороді транслювати містико-антропологічну традицію на теренах східної Європи. Неоплатонізм Сковороди не був ортодоксальним, оскільки філософ на перше місце виводив не космічні сили, а людину. Проте симфонія шарів світобудови, розуміння ним коренів буття дозволяє краще зрозуміти внутрішню напругу творів видатного українського філософа. М.П. Скалецький звернувся до дискусійного та дещо болючого питання про те, якою мірою можна звинувачувати Г. Сковороду за ніби-то його байдужість до питань долі України. Наголос у виступі був зроблений на те, щоби продемонструвати особливості саме філософської інтерпретації соціально-політичних подій та процесів. Доповідач підкреслив, що філософа цікавили передусім питання внутрішнього стрижня людини, за відсутності якого політичні події

можуть набувати вигляду зайвої життєвої метушні. М.П. Скалецький звернув увагу й на те, що тут позиція Сковороди дещо наближувалась до позиції представників еліністичної філософії, які у трагічному вирі життя намагались підтримати людину. Домбровський Б.Т. в чомусь продовжив тему, оскільки звернув увагу на те, що вибудовування Сковородою “третього світу” – світу Біблії – можна розуміти як прагнення знайти вищу сяючу істину на всіх та для всіх, а від такої істини вже оцінювати й дію, й долю. Доповідач провів паралель між ідеєю “третього світу” Сковороди та платонізмом, певними думками К. Поппера і Б. Рассела. І.В. Карівець спробував підійти до ідей українського філософа дещо нетрадиційно: він порівняв його розуміння духу, мислення із “мислячою субстанцією” Р. Декарта. Відомо, що останній тлумачив мислення широко – як всі події внутрішнього світу людини. Дещо подібне можна спостерігати і в думках Сковороди. Якщо така паралель є правомірною, тоді не можна однозначно зачислити його в клас суто спекулятивно-містичних мислителів. При тому й внутрішній контроль за власним духовним станом, який Сковорода вважав вкрай необхідним, може також зближати останнього із раціоналістичними тенденціями, характерними для тогочасної Європи. Е.Ф. Єленевський, роблячи попередні узагальнення ходу обговорень, зазначив, що самий діапазон можливих підходів до творів Сковороди, зокрема продемонстрований вже на конференції, свідчить про панорамність та складність його спадщини. Все це, на думку доповідача, так чи інакше пов’язане із складністю розуміння філософом людини та її духовного світу: для Сковороди людина, як малий світ, поставала динамічною, суперечливою, багаторівневою, але в той же час і цілісною; причому ця цілісність набуває характеру цілісності життя й долі. О.П. Петрушенко звернула увагу на те, що в творчості Сковороди присутня своєрідна інтерпретація повсякденного. Проблема повсякденності, що активно досліджується у філософії ХХ ст. знаходить, отже, ретроспективне виявлення у творах Сковороди. Він розробляє своє ставлення до повсякденного (“Не поїду в город багатий...”), а також спосіб адаптації до неї та спосіб адаптації її до духовних мотивів людини. Подає філософ і своє тлумачення про глибину повсякденного (вона – не все, за нею є дещо приховане). Інтерес та жваве обговорення викликав експресивний виступ Г.Ф. Карвацької, присвячений, з одного боку, проведенню паралелі між життям, ідеями та творчістю Г. Сковороди і М.В. Гоголя, а, з іншого – висвітленню спільної для них теми “життя як шлях”. Духовна занепокоєність, підсилена релігійністю, заглиблена увага до траєкторії людської долі, динамізм людських життєвих пошуків, – ось те характерне, що зближує двох українських геніїв. Доповідачка намагалась пов’язати і їх життєві долі, і їх інтерес до нетрадиційних форм духовності. У виступі фігурували й апеляції до астрологічних характеристик життєвого шляху обох мислителів та літераторів. У виступі В.Г. Маринюка наголошувалось на тому, що мислителі типу Г. Сковороди черпали своє натхнення не лише із сфер раціонального дискурсу, а й із своєрідних прозрівань. Тому можна вести розмову про зближення теми Сковороди із сучасними дослідженнями тонких енерго-інформаційних процесів. Ідею співвідношення великого та малого світів, духу, як чогось невидимого, проте такого, що переконає силою своєї енергії та чистоти, ідею уваги до символічних форм, – все це дозволяє бачити у Сковороді передтечу деяких сучасних напрямів езотеричного пізнання. У дискусіях та обговореннях на конференції взяли участь С.М. Повторева, Л.І. Мазур, В.Л. Петрушенко, Е.Ф. Єленевський, Б.Т. Домбровський, М.М. Одарченко, Г.Ф. Карвацька. Підводячи підсумки, В.Л. Петрушенко відзначив плід-

ність та перспективність міждисциплінарних підходів до вивчення спадщини Г. Сковороди, а також необхідності поглиблення її філософських інтерпретацій. Цьому, зокрема, можуть сприяти порівняльні аналізи ідей його філософії та здобутків світової філософії.

В.Л. Петрушенко, Б.Т. Домбровський
Національний університет “Львівська політехніка”

ТРАДИЦІЙНІ XV ЧИТАННЯ ПАМ'ЯТІ ЗАСНОВНИКА ЛЬВІВСЬКО-ВАРШАВСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ШКОЛИ К. ТВАРДОВСЬКОГО

© Петрушенко В.Л., Домбровський Б.Т., 2003

11 лютого 2003 року пройшли традиційні Читання пам'яті видатного філософа і педагога, організатора наукового життя у Львові К.Твардовського, від дня смерті котрого виповнилось 65 років. Тягар проведення Читань взяли на себе співробітники кафедри філософії НУ “Львівська політехніка”, на якій і була сформульована тема: “Інформація, комунікація, суспільство”. Бажаючих взяти участь у конференції було багато, навіть за межами України. Загалом в програмі міститься 39 назв доповідей, хоча виголошено було лише 23. Це завдяки інтернетівському сайту “Актуальна філософія у Львові”¹, на якому знаходиться інформація про історію та анонс цьогорічних Читань. До Львова намагались приїхати *В.А.Суровцев* та *В.Ладов* з Томська, *М. Броцький* з Вроцлава та *В. Сломський* з Варшави, *М. Росіак* та *Р. Клещ* з Лодзі, *В.М. Вандишев* з Сум. Одним завадив час та відстань, іншим – грип та випадкові непорозуміння. Вихід був знайдений все в тому ж Інтернеті: доповіді *В. Ладова*, *М. Броцького*, *В. Васюкова* та *О. Шульги* (Москва) розміщені на вищезгаданому сайті, а решта чекає своєї черги.

Від Обласної влади, а разом з тим, як неоднаразовий учасник конференції із відкриттям XV Читань присутніх привітав заступник обласної Ради Народних депутатів, завідувач кафедри філософії медінституту *І. Держко*. У своєму виступі він розглянув екзистенціальні та соціальні аспекти в комунікативному плані, підкріпивши висунуті тези прикладами історичного і регіонального характеру. Натомість *В.Л. Петрушенко* надав сцієнтистського напрямку своїй промові, розглядаючи ті ж самі аспекти, що і *І. Держко*. Він вважає, що дійсність людині відкривається лише через знання та екран її свідомості. Саме тому зростає роль когнітивного підходу в науці, оскільки він забезпечує єдине поле для взаємодії буквально всіх напрямків інтелектуальної діяльності. *В. Петрушенко* вважає, що когнітивний процес так чи інакше включає в себе та трансформує всі аспекти свідомої діяльності, а тому виникає проблема визнання та визначення статусу іншого суб'єкта в свідомості, або когнітивному полі неявної суб'єктивності. Отже, спілкування можливе лише тоді – робить висновок доповідач – коли особистість у своєму когнітивному полі згідна надати простір іншому суб'єкту. У виступі *Б.Т. Домбровського* було зауважено, що сьогодні інформаційний простір має віртуальний характер, тому що існуючі в ньому предмети є імагінативними, видуманими. Своєю появою вони зобов'язані дескрипціям, які в науковий обіг

¹ http://www.is.lviv.ua/~cathyway/LWS/LWS_index_ru.htm